

A pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek és a hajléktalanok

Ellátottjogi Képviselő Képzés, Budapest 2015. október 10.

Készítette: Szűcsné dr. Dóczi Zsuzsanna

**Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és
Dokumentációs Központ**

TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi képviselői hálózat
és civil jogvédő munka fejlesztése

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- Alaptörvény
- Új PTK
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. Törvény
- A pszichiátriai betegek intézeti felvételének és az ellátásuk során alkalmazható korlátozó intézkedések szabályairól szóló 60/2004. (VII. 6.) ESZCSM rendelet
- Az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központról szóló 214/2012. (VII. 30.) Korm. Rendelet
- BTK XXI. fejezet (Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények)
- 1993. évi III. Szoc. tv

5) A betegjogi képviselő különös figyelmet fordít az életkoruk, testi vagy szellemi fogyatékoságuk, egészségi állapotuk, illetve társadalmi-szociális helyzetük miatt kiszolgáltatott helyzetben lévők betegjogi védelmére, valamint az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos panaszokra,

(5) A betegjogi képviselő különös figyelmet fordít az életkoruk, testi vagy szellemi fogyatékoságuk, egészségi állapotuk, illetve társadalmi-szociális helyzetük miatt kiszolgáltatott helyzetben lévők betegjogi védelmére, valamint az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos panaszokra, meghatalmazás alapján képviseli a beteget a követelmény megsértésének megállapítására irányuló hatósági eljárás során

(6) A betegjogi képviselő a beteg tartós, a betegjogi képviselő eljárásának megindítását is korlátozó, egészségügyi okból történő akadályoztatása esetén a beteg hozzátartozójának meghatalmazása alapján is eljárhat.

n. (Hatályos)

Társadalmi-szociális helyzet

- Nők: abortusz, fogamzásgátlás,
szülés, művi megtermékenyítés,
- Fogvatartottak**
- Kisebbségben élők
- Hajléktalanok**

Életkoruk

- Gyermekek
- Idősek

Testi vagy szellemi fogyatékkal és egészségi állapotuk miatt

- Fogyatékkal élők
- Pszichiátriai Betegek**
- Demensek
- Megváltozott munkaképességűek
- Fertőző Betegek:Hív,Hepatitis
- MRSA
- Ritka betegségek
- Haldoklók
- Krónikus betegségek
- sürgősségi ellátás
- Mentés, mentőszállítás

Egyéb

- Vallás..

A pszichiátria tárgya

Az emberi magatartás zavarainak és azok gyógykezelésének tudománya:

- érzelmi élet, kedélyállapot, személyiség zavarai
- magatartás: külső viselkedés, belső folyamatok (gondolkodás, fantázia, érzelem, indíték stb.), melyek azt vezérik

- pszichiátriai beteg:** az a beteg, akinél a kezelőorvos a Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO) F00-F99 szerinti mentális és viselkedészavar, illetve szándékos önártalom (BNO X60-X84) diagnózisát állítja fel.
- Ide tartozik egyebek között a depresszió és más hangulatzavarok, skizofrénia, alkohol, vagy kábítószer okozta mentális- és viselkedészavarok, evészavarok és a különböző okokból kialakuló dementia is.
- veszélyeztető magatartás:** a beteg – pszichés állapotának zavara következtében – saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére jelentős veszélyt jelenthet és a megbetegedés jellegére tekintettel a sürgős intézeti gyógykezelésbe vétel nem indokolt;
- közvetlen veszélyeztető magatartás:** a beteg – pszichés állapotának akut zavara következtében – saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére közvetlen és súlyos veszélyt jelent;

Még...

•**pszichiátriai intézet:** minden olyan egészségügyi szolgáltatást vagy azt is nyújtó ellátóhely, amely pszichiátriai betegek pszichiátriai betegségükből eredő ellátását, továbbá felügyeletét, gondozását napi 24 órán át biztosítja, függetlenül az intézmény által nyújtott egyéb szolgáltatásoktól, fenntartójától és elnevezésétől

Pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelése

- Beteg beleegyezésével
- Sürgősségi gyógykezelés veszélyeztető állapot miatt
- Bíróság kötelező intézeti gyógykezelést elrendelő határozata alapján

- A gyógykezelés akkor tekinthető önkéntesnek, ha abba a cselekvőképes beteg a 15. § (5) bekezdés szerint a pszichiátriai intézetbe történő felvétele előtt beleegyezett.

- Ha a **beteg pszichés állapota**, illetve szenvedélybetegsége következtében **közvetlen veszélyeztető magatartást** tanúsít, és ez csak azonnali pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe vétellel hárítható el. Az észlelő orvos közvetlenül intézkedik a beteg megfelelő pszichiátriai intézetbe szállításáról. A beteg beszállításában szükség esetén a rendőrség közreműködik.
- A **beteg felvételét követően a pszichiátriai intézet vezetője 24 órán belül** a bíróság értesítésével kezdeményezi a beszállítás indokoltságának megállapítását, és a kötelező pszichiátriai gyógykezelés elrendelését. A **bíróság az értesítés kézhezvételétől számított 72 órán belül döntést hoz**. A bíróság határozatának meghozataláig a beteg ideiglenesen az intézetben tartható.

Kötelező gyógyintézeti kezelés

- A bíróság annak a pszichiátriai betegnek a kötelező intézeti gyógykezelését rendeli el, aki veszélyeztető magatartást tanúsít, de sürgősségi gyógykezelése nem indokolt.
- A kötelező gyógykezelés elrendelésére irányuló eljárást az annak szükségességét megállapító pszichiátriai gondozóintézet szakorvosa, a bíróság értesítésével kezdeményezi.
- A bíróság az értesítés kézhezvételétől számított 15 napon belül határoz a kötelező intézeti gyógykezelés elrendeléséről.
- A (2) bekezdés szerinti eljárás esetén a bíróság a határozat meghozatala előtt meghallgatja a beteget és a meghallgatásra idézett független - a beteg gyógykezelésében részt nem vevő - igazságügyi elmeorvos szakértőt, valamint az eljárást kezdeményező szakorvost.
- A bíróság a kötelező intézeti gyógykezelés szükségességét a 198. § szerint meghatározott időszakonként felülvizsgálja.
- A kötelező intézeti gyógykezelésre kötelezett beteget az intézetből el kell bocsátani, ha gyógykezelése már nem indokolt.

- Az egészségügyi ellátás során a beteg emberi méltóságát tiszteletben kell tartani.
- A betegen kizárólag az ellátáshoz szükséges beavatkozások végezhetők el.
- Az ellátás során a beteg jogainak gyakorlásában csak az egészségügyi állapota által indokolt ideig, törvényben meghatározott mértékben és módon korlátozható.

- 1997. évi CLIV. tv. az egészségügyről 10. § (4) (5)

- 60/2004. (VII. 6.) ESzCsM rendelet a pszichiátriai betegek intézeti felvételének és az ellátásuk során alkalmazható korlátozó intézkedések szabályairól

Az Eü. törvény a korlátozásról

- Fizikai, kémiai, biológiai, pszichikai korlátozás
- Szükség esetén, a beteg saját vagy mások élete, testi épsége és egészsége védelmében korlátozható
- Nem lehet büntető jellegű
- Az elrendelés oka fennállásáig tarthat
- A kezelőorvos (ideiglenesen a szakápoló) rendelheti el
- Dokumentálni kell
- Végrehajtási rendelete a 60/2004-es ESZCSM Rendelet, melynek hatálya a pszichiátriai betegek eü. ellátására terjed ki

Eü. tv szerinti korlátozás (10.§)

- (4) A beteg személyes szabadsága - ellátása során - fizikai, kémiai, biológiai vagy pszichikai módszerekkel vagy eljárásokkal kizárólag sürgős szükség esetén, illetőleg a beteg vagy mások élete, testi épsége és egészsége védelmében korlátozható. ...
- (5) Korlátozó módszerek vagy eljárások alkalmazását - ha e törvény kivételt nem tesz - a beteg kezelőorvosa rendeli el. A kezelőorvos az alkalmazást megelőzően, - amennyiben ez nem lehetséges az alkalmazás megkezdését követően a lehető legrövidebb időn belül - rögzíti az egészségügyi dokumentációban a korlátozó módszereket vagy eljárásokat, megjelölve azok indítékát és alkalmazásuk időtartamát. Állandó orvosi felügyelet hiányában - kivételesen indokolt esetben - ideiglenesen szakápoló is elrendelheti a korlátozást. A korlátozásról a kezelőorvost haladéktalanul értesíteni kell, akinek azt tizenhat órán belül írásban jóvá kell hagynia. Ennek hiányában a korlátozást meg kell szüntetni. Korlátozó módszerek és eljárások alkalmazása esetén a beteg állapotát és testi szükségleteit rendszeresen - a szakmai szabályoknak megfelelően - ellenőrizni kell. A beteg egészségügyi dokumentációjában az ellenőrzés tényét és eredményét fel kell tüntetni.

192. §

(1) Személyes szabadságában bármely módon (fizikai, kémiai, biológiai vagy pszichikai módszerrel, illetve eljárással) csak a veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartású beteg korlátozható. A korlátozás csak addig tarthat, illetőleg olyan mértékű és jellegű lehet, amely a veszély elhárításához feltétlenül szükséges.

(2) A korlátozás elrendelésének oka lehet az (1) bekezdésen túl, ha a 199. § (1) bekezdés szerinti sürgősségi, illetve a 199. § (5) bekezdés és a 200. § szerinti kötelező gyógykezelés alatt álló beteg engedély nélküli eltávozása másként nem akadályozható meg.

(3) A korlátozás elrendelésére és módjára a 10. § (4)-(5) bekezdései az irányadók. A korlátozásról az orvost haladéktalanul értesíteni kell, akinek 2 órán belül azt jóvá kell hagynia. Ennek hiányában a korlátozást haladéktalanul meg kell szüntetni.

(4) A korlátozás ideje alatt a beteg állapotát folyamatosan ellenőrizni kell, amely magában foglalja a fizikai, higiénés és egyéb szükségletek felmérését és ezeknek a beteg állapotának megfelelő kielégítését.

(5) A pszichiátriai betegekre vonatkozó korlátozó intézkedések alkalmazására, az időszakos ellenőrzésre, a gondoskodásra, ezek dokumentálására, valamint az elrendelés időtartamára vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

A 60/2004-es rendelet szerinti korlátozás típusai

- *Pszichikai korlátozás* – a veszélyeztető, illetve közvetlen veszélyeztető magatartás elhárítását célzó pszichés megnyugtató (felszólítás).
- *Szabad mozgás megtagadása* – testi kényszerrel, fizikai és mechanikai eszközökkel (intézet elhagyásának megtagadása, rögzítés, lekötés).
- *Farmakoterápia* – gyógyszer beleegyezés nélkül történő alkalmazása.
- *Elkülönítés* – intézményen belül.
- *Komplex korlátozás* – fizikai, kémiai korlátozások komplex alkalmazása.

60/2004. (VII. 6.) ESzCsM rendelet a pszichiátriai betegek intézeti felvételének és az ellátásuk során alkalmazható korlátozó intézkedések szabályairól

- 1. számú melléklet a 60/2004. (VII. 6.) ESzCsM rendelethez

Felvételi kérelem pszichiátriai intézetben történő önkéntes gyógykezeléshez

- 2. számú melléklet a 60/2004. (VII. 6.) ESzCsM rendelethez

Kérelem korlátozottan cselekvőképes kiskorú és cselekvőképességében

az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott, illetve cselekvőképtelen pszichiátriai beteg pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe vételére

- 3. számú melléklet a 60/2004. (VII. 6.) ESzCsM rendelethez

Adatlap pszichiátriai beteggel szemben alkalmazott, egyéb korlátozó intézkedés dokumentálásához

- 4.§ (6) Korlátozó intézkedés kizárólag az Eütv. 192. §-a (1)-(2) bekezdése esetén, az ott meghatározott magatartások elhárításához szükséges legrövidebb ideig alkalmazható.**
- 5.§ (4) Az **egyéb korlátozó** intézkedést a 3. számú melléklet szerinti adatlapon kell dokumentálni. Az adatlap az egészségügyi dokumentáció része.**

94/G. §

(1) Az Eütv. 188. § d) pontjában meghatározott betegeket ellátó valamennyi bentlakásos intézményben az Eütv. szerinti veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartás tanúsítása esetén a pszichiátriai betegek jogaira vonatkozó rendelkezések figyelembevételével mellett az Eütv. 192. §-át kell alkalmazni az e § szerinti eltérésekkel.

(2) Az Eütv. 192. §-a alkalmazása során az Eütv. szerinti kezelőorvos feladatait az intézmény orvosa látja el, valamint a korlátozó módszerek, eljárások (a továbbiakban együtt: korlátozó intézkedés) alkalmazását a külön jogszabályban meghatározott írásos formában kell dokumentálni. Az intézmény orvosának elérhetősége hiányában az intézményvezető által műszakonként kijelölt, a korlátozó intézkedés alkalmazására döntési joggal rendelkező ápoló jogosult az intézkedés elrendelésére, ebben az esetben az intézmény orvosát és az intézmény vezetőjét a korlátozó intézkedés alkalmazásáról haladéktalanul tájékoztatni kell.

(3) Az intézmény orvosa a korlátozó intézkedés alkalmazásáról tájékoztatja az intézmény vezetőjét. Az intézményvezető feladata az intézkedéshez szükséges feltételek, illetve szükség esetén a többi ellátott védelmének biztosítása. A korlátozásról az intézményvezető negyvennyolc órán belül köteles tájékoztatni a törvényes képviselőt és az ellátottjogi képviselőt.

(4) A korlátozó intézkedés alkalmazása ellen az ellátást igénybe vevő vagy törvényes képviselője panasszal élhet az intézmény fenntartójánál. A panasz kivizsgálásához és a döntéshez a fenntartó szakértőként pszichiáter szakorvost vesz igénybe.

94/H. §

(1) A hajléktalan személyeket ellátó bentlakásos intézményben elhelyezett személyek esetében különös figyelemmel kell lenni az emberi méltóság védelmére. Az intézmény vezetője a lehetőségek figyelembevételével köteles olyan feltételeket biztosítani, ahol a hajléktalan személyek alapvető tisztálkodási, pihenési feltételei nyugodt körülmények között adóttak.

(2) A hajléktalan személy intézményi szolgáltatásának igénybevétele nem tehető függővé olyan információktól, mely korábbi életvitelével, előéletével kapcsolatos.

(3) A hajléktalan személyeket ellátó intézmény vezetője az ellátott személyek részére köteles postacímet biztosítani, és a részükre szóló küldeményt átadni.

94/I. § A szenvedélybetegeket ellátó bentlakásos intézményben különös figyelmet kell fordítani az ellátottak adatainak, személyiségi jogainak védelmére.

193. § A pszichiátriai beteg esetében kivételesen korlátozható a betegnek az egészségügyi dokumentáció megismeréséhez való joga, ha alapos okkal feltételezhető, hogy a beteg gyógyulását nagymértékben veszélyeztetné, vagy más személy személyiségi jogait sértené az egészségügyi dokumentáció megismerése. A korlátozás elrendelésére kizárólag orvos jogosult.

194. §

(1) A 192-193. §-ban foglalt korlátozások elrendeléséről a betegjogi képviselőt és a beteg törvényes vagy meghatalmazott képviselőjét haladéktalanul értesíteni kell.

(2) Az e fejezetben foglalt betegjogi korlátozásokat részletesen dokumentálni és indokolni kell.

A panaszokról általában az Egészségügyi Intézményekben

- Fizikai bántalmazás az egészségügyi dolgozók részéről
- Személyes tárgyaiktól, pénzüktől való megfosztásuk
- Rossz körülmények, nem megfelelő ágyak, matracok, bútorzat
- Ápolatlanság, tiszta ruha, ágynemű hiánya, fürdőszobák zárva tartása,
- Nem a szabályoknak megfelelően végrehajtott rögzítés, illetve ezzel való büntetés
- Büntetés az osztályon, személyes tárgyaktól való megfosztás
- Nem megfelelő hangnem, tegezés, durva beszéd, kigúnyolás
- Szeméremérzet sérülése
- Betegek meglopása
- Kapcsolattartás megakadályozása

- A nők elemi higiéniai szükségletei nem biztosítottak
- Nincs jól zárható tárolási alkalmatosság az értéktárgyak és készpénz számára, vagy úgy elzárják azokat, hogy a tulajdonos nem férhet hozzájuk
- Diszkrimináció a kor, társadalmi réteg, etnikai hovatartozás, vallás, fogyatékoság, diagnózis stb. alapján.
- Nem szavatolják a szabad vallásgyakorlást
- Nem tájékoztatják sem a betegségről, sem a kezelésmódjáról, indokáról és a gyógyszerek mellékhatásairól

Korlátozó intézkedés tapasztalatai a Szociális intézményekben

- *A szociális intézményekben gyakran alkalmaznak korlátozó intézkedéseket, de nem tekintik korlátozásnak, ezért azt nem dokumentálják!*
- Az ellátottak esetében gyakorta alkalmazott eszközök (pl.: ágyrács és kerekesszékekben való rögzítés) az ellátott személyes szabadságát fizikai módszerekkel korlátozó olyan intézkedés, amely az ellátott emberi méltósághoz való jogának sérelmével jár együtt, ezért annak alkalmazására csak rendkívüli esetben, kizárólag sürgős szükség esetén, illetőleg az ellátott vagy mások élete, testi épsége és egészsége védelmében kerülhet sor. *A korlátozó módszerek preventív jelleggel nem alkalmazhatóak!* Az ellátottak jogainak, különös tekintettel az emberi méltósághoz való jognak az érvényesülése érdekében korlátozó intézkedés preventív jelleggel, illetőleg az „ápolási feladatok megkönnyítése céljából” történő alkalmazása az ellátottak jogsérelmével jár.
- Betegbiztonság vagy korlátozás? Legyen eljárásrend az intézményekben!

Hajléktalan személyek és emberi méltóság

A hajléktalan személyeket ellátó bentlakásos intézményben elhelyezett ellátottak esetében különös figyelemmel kell lenni az emberi méltóság védelmére. Az intézmény vezetője a lehetőségek figyelembevételével köteles olyan feltételeket biztosítani, ahol a hajléktalan emberek alapvető tisztálkodási, pihenési feltételei nyugodt körülmények között biztosítottak.

A hajléktalan személy intézményi szolgáltatásának igénybevétele nem tehető függővé olyan információktól, mely korábbi életvitelével, előéletével kapcsolatos.

A hajléktalan személyeket ellátó intézmény vezetője az ellátottak részére köteles postacímet biztosítani, és a részükre szóló küldeményt átadni.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi képviselői hálózat
és civil jogvédő munka fejlesztése

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE